

JAVASLAT
DR. IRÁNYI ISTVÁN
TELEPÜLÉSI ÉRTÉKTÁR MEZŐBERÉNYBEN
TÖRTÉNŐ FELVÉTELEHEZ

TARTALOMJEGYZÉK

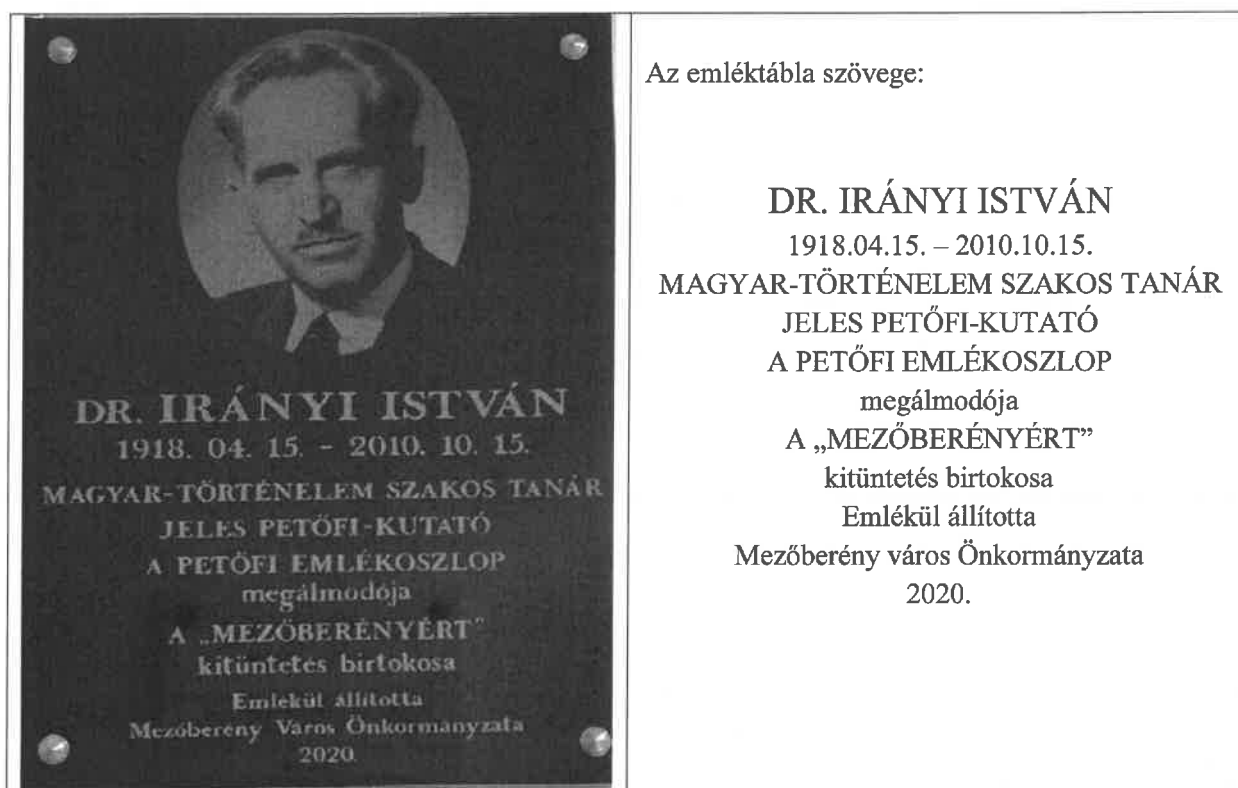
RÉSZ	CÍM	OLDAL
I.	Dr. Irányi István mezőberényi megbecsülése	1.
II.	Akkor lesz valaki <i>igazi mezőberényi, ha tesz is valamit ezért a városért, az itt lakó mezőberényiekért.</i> Ezért a közösségért!	1.
III.	További jelei a folyamatos helyi megbecsülésnek	2.
IV.	Dr. Irányi István tanulmányai, tanári diplomái:	2.
V.	Az emlékműállító, Petőfi-kutató tanárról	3.
VI.	Irányi István a tanárok tanítója	3.
VII.	További feladatok	4.
VIII.	Közösségi tevékenységei	4.
IX.	Elismerései, kitüntetései	5.
X.	Könyvei, publikációi	6.

JAVASLAT
DR. IRÁNYI ISTVÁN munkássága
TELEPÜLÉSI ÉRTÉKTÁR MEZŐBERÉNYBEN TÖRTÉNŐ FELVÉTELEHEZ

Dr. Irányi István magyar-történelem szakos tanár, jeles Petőfi-kutató, a mezőberényi Kettős – Körös partján álló Petőfi – emlékoszlop megálmodója, a Mezőberényért kitüntetés birtokosa.

I. Dr. Irányi István mezőberényi megbecsülése

Mezőberény Város Önkormányzata 2020. október 15-én, halálának tizedik évfordulóján egy fekete márvány emléktáblát állított neki megbecsülése jeléül a volt munkahelye, a **Petőfi utcai iskola falára**. Ezzel az emléktáblával az alapítók megörökítik azt a tényt is, hogy Irányi István 2001. október 23-án megkapta a „Mezőberényért” kitüntetést! hiszen „*munkássága méltó alapja az elismerő kitüntetésnek*”

„Bízom abban, hogy a város jóindulata, szeretete kísér az utamon, ez jelenti a legtöbbet nekem.” dr. Irányi István: (Mezőberényi Hírmondó, 2001. novemberi sz.)

II. Akkor lesz valaki igazi mezőberényi, ha tesz is valamit ezért a városért, az itt lakó mezőberényiekért. Ezért a közösségért!

Dr. Irányi István **szülei** - *Irányi Dezső* és *Palugyay Ilona* - jöttek Mezőberénybe a Felvidékről, itt találtak maguknak tanári állást **1911-ben** a *Mezőberényi Állami Polgári Fiú- és Leányiskolában*. Itt *Szabó Árpád* igazgató fogadta őket, akivel a későbbiekben baráti viszonyba is kerültek. Három gyermekük, noha Budapesten születtek, de itt nevelkedtek. István fiuk rövidebb időre elment innen (Pásztóra, Ungvárra tanárnak, majd katonának a frontra), de visszajött ide családapának, tanárnak. Élete utolsó éveiben már nem lakott Mezőberényben, de szíve továbbra is idehúzta. A vele készült interjúbán – melyet *Mezeiné Batori Valéria* készített a Mezőberényi Hírmondóban - 2001. október 23-án a „Mezőberényért” kitüntetése alkalmával, ezt mondta:

” Remélem, még sokszor vissza kell jönnöm ide, részben a Petőfi munkák sikere érdekében, részben pedig azért, mert innen nehéz megválni. Szeretek ide visszajönni.” (Dr. Irányi István)

Mi áll az emléktáblán?

„Emlékül állította Mezőberény Város Önkormányzata 2020.”

III. További jelei a folyamatos helyi megbecsülésnek:

Az alapítók a **legmegfelelőbb helyszínre** helyezték ezt az emléktáblát. Irányi István itt tanult, amikor ez még Polgári iskola volt, majd itt tanított a leghosszabb ideig. Itt van a tábla az iskola bejáratában, ahol a fent említett *Szabó Árpád* emléktáblája is látható, valamint az épület előtt áll *Orlai Petrics Soma* szobra. Ez egy nagyon jó **emlékmű-együttes**, hiszen Irányi István mindegyik személyhez sok személyes emlékekkel, illetve kutatási témával kapcsolódott

Minden évben március 15-én megtartják a *Mezőberényi értéktárba is bekerült* 17 kilométeres **emléktúrát**, melynek útvonala a város központjából a dr. Irányi István által megálmodott *Petőfi-emlékoszlophoz* vezet, és egy másik úton vissza. Az önkormányzati megbecsülés része a többször megrendezett **kiállítás** a témában, valamint e tárgyú hírek, beszámolók megjelentetése a *Mezőberényi Hirmondóban*, illetve az Orlai Petrics Soma Könyvtár, Muzeális Gyűjtemény és Művelődési Központ **adattárában, híreiben**.

Többünk közös véleménye, hogy mindenképpen része a helyi megbecsülésnek az a munka, amelyet a *Mezőberény anno* facebook-csoportban végeznek, illetve hozzászólásainkkal végzünk időnként mi is. **Tóth László Csaba**, lefényképezte az Irányi leszármazottak, lánya, unokái tudtával és engedélyével - az azóta „Irányi kincsek” - nek nevezett dokumentumokat. Ha ezeket nem tette volna fel a facebookra, akkor most sokkal kevesebbre tudnánk emlékezni a régmúlt időkről!

IV. Dr. Irányi István tanulmányai:

Tanári diplomái:

Állami Tanítóképző, Jászberény (1933-1938) **OKLEVELES KÁNTORTANÍTÓ**;
Kereskedelmi Akadémia, Budapest (1938-1940) **SZÉPÍRÁS-, GÉPÍRÁS- és GYORSÍRÁSTANÍTÓI OKLEVELEKET** szerzett közép fokú iskolákban való tanításra
Tanárképző Főiskola, Szeged (1948) **MAGYAR-TÖRTÉNELEM SZAKOS TANÁR**;
Kossuth L. Tudományegyetem, Debrecen (1954) **MAGYAR SZAK**; uo. (1967) **BÖLCSESZ DOKTOR**
Petőfi-kutatásból. (PÉLDAADÁS AZ ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁSRA, hiszen ezután is tanult folyamatosan mást és mást. Például: 1996-ban (79 éves korában) számítógépet vett és megtanulta kezelni).

Elsősorban *magyar-történelem szakos tanárként* vált híressé, de a kor követelményeinek megfelelően nagy hasznát vette a *gyors- és gépíró iskolai tanár* diplomájának is, a berényi Gimnáziumban ezt is tanította. Mikor átmenetileg nem volt állása, Mezőberényben megalapította és működtette a mezőberényi Szépiró, Gép- és Gyorsíró Iskolát (saját házukban!). Kiterjedt levelezését is írógéppel írta.

V. Az emlékműállító, Petőfi-kutató tanárról

városhoz! Csak megfelelő helyen kellene ... az érdeklődők elé tárni.” – mondta dr. Irányi István 2001-ben a már említett interjújában.

Ez az üzenet már igazán a nálunk jóval fiatalabbaknak szól, de mi most *nem hagyhatjuk feledésben*. Biztató híreket hallok arról, hogy bővítik a mezőberényi helytörténeti múzeumot. *Csak remélni tudom*, hogy ebben helyet kapnak azok az anyagok is, amelyeket nagy szorgalommal egykori tanárunk gyűjtött, készített. A 12 nagyméretű tabló, melyen Petőfi Sándor rokoni kapcsolatait és mezőberényi élményeit, irodalmi alkotásait mutatta be, jelenleg is nagyon szép állapotban vannak. Mivel más tablók készítése óta 60 év telt el, bizonyára megkoptak, szinte tönkrementek. Ugyanez vonatkozik az egyéb papíralapú dokumentumokra. *Azt is remélem*, hogy az egyelőre csak a facebook útján egy szűk zártkörű csoportban látható dokumentáció is ide kerül Mezőberénybe, méltó helyére.

Ez volt kedves tanárunk vágya is!

Ezek eredeti példányát átadták a leszármazottak a gyulai levéltárnak, ott kutathatók.

Dr. Irányi István tanár úr mindent megtett azért, hogy Petőfi emlékezete Mezőberényben tovább éljen. *Most az a legfontosabb, hogy az emlékeket ébren tartsuk, s tudásunkat tovább adjuk. Így lesz majd az emlékhelyeknek – az emléktáblának és az emlékoszlopnak - jövője is.*

VIII. Községi tevékenységek.

Ajánlásomban még nem írtam azokról a *hihetetlenül szerteágazó közösségi tevékenységekről*, amelyeket dr. Irányi István végzett, itt Mezőberényben, Békés megyében. Csak felsorolásszerű emlékezés következik, de ebből is látszik, hogy mennyire lelkiismeretes volt. A rábízott munkát nagy felkészültséggel végezte el, tanfolyamokat, iskolákat végzett, hogy az önként vállalt tevékenységet hiba nélkül láthassa el. Mindezt a szorgalmas iskolai feladatellátás közepette.

Az itt következő sorokat lánya, *Sári Jánosné Irányi Anikó* édesapja tevékenységéről készített összeállításából idézem:

„1945-től nyugdíjazásáig tagja volt a *Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezetének*.

1946-tól tagja lett a *Szociáldemokrata Pártnak* (a későbbi Magyar Dolgozók Pártjának). Az 1956-os események után nem lépett vissza a pártba, élete végéig párton kívüli maradt”. (i.mű 2.lap)

„1948. jan. 31-én befejezte a *Kereskedelmi és Szövetkezetügyi Minisztérium tanítói szövetkezeti tanfolyamát*, melynek értelmében a SZÖVETKEZETI ISMERETEK c. tárgy OKTATÁSÁRA kapott képesítést.” (i.m 2.1.)

„1949-ben *szakszervezeti szemináriumot* végzett, amit a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezetének mezőberényi csoportja rendezett. Sok társadalmi munkát vállalt, melyet nagy odaadással végzett.” (i.m.2.1.)

„1950-ben megbízólevelet kapott a Mezőberényi Községi Tanácsba, TANÁCSSTAGNAK választották meg a 44. számú választási bizottságba. Ezt a munkát 4 cikluson keresztül végezte 1950-től.” (i.m.2.1.)

„1953-tól *pedig oktatási vezető előadó* lett. 1953-ban 20 előadást tartott Békés megye különböző településein.”

IX. Elismerései, kitüntetései:

Tanári munkája legnagyobb elismerése az volt, hogy egészen fiatalon (1950-ben) Békési *járási szakfelügyelő* lett, majd Békés megyei vezető szakfelügyelő.

Békési Járási Tanács Oktatási Osztályán 1952-ben *oktatási előadó*, 1953-ban *oktatási vezető előadó* lett.

A tanácsok 10 éves fennállásának alkalmából, 10 éves eredményes tanácstagi munkájáért elismerő oklevelet kapott (Békéscsaba, 1960. aug. 20).

1953. jún. 17-én Békésen keltezett oklevelet vehetett át "mind az iskolai, mind a társadalmi munkája jutalmául".

1955-ben szakfelügyelői munkáját oklevéllel ismerték el.

1956-ban Budapesten megkapta az OKTATÁSÜGY KIVÁLÓ DOLGOZÓJA kitüntetését.

A budapesti Központi Pedagógus Továbbképző Intézettől a "szorgalmas, gondos és alapos munka eredményéért" egyszer jutalmat, két alkalommal pedig pályadíjat kapott.

1972-ben a TIT Országos Elnöksége, 1977-ben pedig a TIT Békés Megyei Elnöksége a tudományos ismeretek terjesztésében végzett eredményes, és áldozatkész munkásságáért oklevéllel jutalmazta.

2001. okt. 23-án "Mezőberényért" kitüntetését vehetett át

2002. szept. 27-én az Országos Petőfi Sándor Társaság Elnöksége kitüntető oklevelet adományozott számára a Petőfi-kutatásban és a kultusz ápolásában több évtizeden keresztül végzett kimagasló munkássága elismeréseként."

X. Könyvei, publikációi:

I. A mezőberényi időszakában megjelent írásai (Csak a nyilvánosan is ismert, hozzáférhető művek!

PETŐFI ZOLTÁN (Kiadó: Szarvas Község Tanácsa VB. 1964.)

1723 – 1773 MEZŐBERÉNY TÖRTÉNETE

1. kötet VII. fejezet: AZ I. VILÁGHÁBORÚ, A KÉT FORRADALOM IDŐSZAKA 1914-1918

2. kötet I. fejezet: A MEZŐBERÉNYI RÉGI GIMNÁZIUM TÖRTÉNETE (1802-1834)

2. kötet II. fejezet: PETŐFI MEZŐBERÉNYBEN EGYKORÚ ADATOK

ÉS A SZÁJHAGYOMÁNY TÜKRÉBEN

2. kötet III. fejezet: ORLAI PETRICHS SOMA ÉS MEZŐBERÉNY

KALLÓDÓ ÉS MEGSEMISÜLT PETŐFI-EMLÉKEK NYOMÁBAN

(Berényi Kalendárium, 1988. 38-49.1.)

EGY REFORMKORI NAPLÓ TÖRTÉNETÉRŐL

(Berényi Kalendárium, 1990. 33-39.1.)

Balatonfüreden megjelent könyvei:

PETŐFI ISTVÁN (1997)

VIRRASZTÓ GONDVISELÉS (1997,)

A HELYES KIEJTÉS, SZÉP MAGYAR BESZÉD ÚTJAIN (2000)

PETŐFI VADAMECUM, I- II (2002)

A PALUGYAI CSALÁD (2004)

GÁRDONYI GÉZA ERKÖLCSVILÁGA (2004)

PETŐFI NYOMÁBAN (2005)

KÜZDELMES ESZTENDŐK - EGY JELES OTTHON SZÉP ÉS FÁJÓ EMLÉKEI (2006)

IRODALMI EMLÉKEMBŐL (2007)

SIMON LAJOS A SZERELMES KÖLTŐ (2007)

PETŐFI RAJONGÓK (2009)

NÉMELY NYAVALYÁK ELLEN VALÓ HASZNOS ORVOSSÁGOK - BONYHAI BENJAMIN (2009).

Készítette:

BAGI ÁDÁMNÉ

(név)

Mezőberény, 2021. március 8.

2. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó személy neve: BAGI ÁDÁMNÉ

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: BAGI ÁDÁMNÉ

Levelezési cím: 6725 SZEGED, RÁKÓCZI utca 50/B

Telefonszám: +36 30/ 541 79 95

E-mail cím: bagiane47@gmail.com

3. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése **Dr. Irányi István**

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

- Mezőberény város hagyományai;
- hírek, beszámolók a *Mezőberényi Hírmondóban*,
- az Orlai Petrics Soma Könyvtár, Muzeális Gyűjtemény és Művelődési Központ *adattárában, kiállításain*;
- Békés Megyei Levéltár, Gyula

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☒ **Települési Értéktár Mezőberényben**

5. A NEMZETI ÉRTÉK RÖVID, SZÖVEGES BEMUTATÁSA, EGYEDI JELLEMZŐINEK ÉS TÖRTÉNETÉNEK LEÍRÁSA

Dr. Irányi István magyar-történelem szakos tanár, jeles Petőfi-kutató, a mezőberényi Kettős – Körös partján álló Petőfi – emlékoszlop megálmodója, a Mezőberényért kitüntetés birtokosa, hiszen **„munkássága méltó alapja az elismerő kitüntetésnek”**.

„Bízom abban, hogy a város jóindulata, szeretete kíséri az utamon, ez jelenti a legtöbbet nekem.” - mondta dr. Irányi István a vele készült interjúban (Mezőberényi Hírmondó, 2001. novemberi sz.).

Akkor lesz valaki igazi mezőberényi, ha tesz is valamit ezért a városért, az itt lakó mezőberényiekért. Ezért a közösségért!

Dr. Irányi István **szülei** - *Irányi Dezső és Palugyay Ilona* - jöttek Mezőberénybe a Felvidékről, itt találtak maguknak tanári állást **1911-ben a Mezőberényi Állami Polgári Fiú- és Leányiskolában**. Aztán itt maradtak életük végéig. Itt *Szabó Árpád* igazgató fogadta őket, akivel a későbbiekben baráti viszonyba is kerültek. Három gyermekük, noha Budapesten születtek, de itt nevelkedtek. István fiuk rövidebb időre elment innen (Pásztóra, Ungvárra tanárnak, majd katonának a frontra), de visszajött ide családapának, tanárnak. Élete utolsó éveiben már nem lakott Mezőberényben, de szíve továbbra is idehúzta.

” Remélem, még sokszor vissza kell jönnöm ide, részben a Petőfi munkák sikere érdekében, részben pedig azért, mert innen nehéz megválni. Szeretek ide visszajönni.” (Dr. Irányi István – 2001. október 23-án, a Mezőberényért kitüntetés átvételekor.)

Folyamatos helyi megbecsülésének napjainkban is több jele van.

Halálának 10. évfordulóján, 2020. október 15-én egy emléktáblát helyezett ki Városunk képviselőtestülete a Petőfi Sándor utcai általános iskola falán.

Az alapítók a **legmegfelelőbb helyszínre** helyezték ezt az emléktáblát. Irányi István itt tanult, amikor ez még Polgári iskola volt, majd itt tanított a leghosszabb ideig (először a Polgári iskolában, majd a 2-es számú általános iskolában).

*Minden évben március 15-én megtartják a Mezőberényi értéktárba is bekerült 17 kilométeres **emléktúrát**, melynek útvonala a város központjából a dr. Irányi István által megálmodott Petőfi-emlékoszlophoz vezet, és egy másik úton vissza.*

Az önkormányzati megbecsülés része a többször megrendezett **kiállítás** az Irányi István által készített Petőfi-emlékanyagból, valamint e tárgyú hírek, beszámolók megjelentetése a **Mezőberényi Hírmondóban**, illetve az Orlai Petrics Soma Könyvtár, Muzeális Gyűjtemény és Művelődési Központ **adattárában, híreiben**.

Mindenképpen része a helyi megbecsülésnek az a munka, amelyet a **Mezőberény anno** facebook-csoportban végeznek. Itt jelentek meg az azóta „*Irányi kincsek*” - nek nevezett dokumentumok. Ha ezeket nem tették volna fel (elsősorban Tóth László Csaba sok munkájának köszönhetően), akkor most sokkal kevesebbre tudnánk emlékezni a régmúlt időkről!

Miben válhatott példaadó tanárrá?

Megvalósította az *élethosszig való tanulás mintaképét*, 1933-tól, első diplomájáért való tanulásától nyomon követhetően tanult élete utolsó évtizedéig. Eleinte pedagógusi diplomáit emelte egyre magasabb szintre, vagy választott a pályán való boldoguláshoz újabb és újabb speciális tanári végzettségeket, majd azért tanult,

hogy önként vállalt közösségi tevékenységeiben jól helytálljon. Kérdemlten lett a közösségért végzett munkájában is „első az egyenlők közt”.

Mindezeket felsoroltam a részletesen kifejtett javaslatomban.

Minden hivatalos munkája mellett mindvégig rengeteg időt szánt - munka mellett – **Petőfi-kutató tevékenységére.**

Ezzel nemcsak személyisége, neve vált országosan ismertté (a Petőfi kutatásából írta meg doktori disszertációját, 1967-ben lett bölcsészdoktor a debreceni egyetemen), hanem **Mezőberény neki köszönheti, hogy rákerült a Petőfi-emlékhelyek térképére. Irányi Istvánnak köszönhetően írhatjuk, mondhatjuk, hogy az ország egyik legjelentősebb Petőfi emlékhelye Mezőberény.**

Az emlékműállító, Petőfi-kutató tanárról

A mi osztályunkat hetedik és nyolcadik osztályos korunkban tanította a 2-es számú iskolában (1959-1961). Minden órára és foglalkozásra nagy *aktatáskával* érkezett meg, amiből igazi kincseket vett elő, amikor az óra menete ezt megkívánta. Szemléltető anyagok, képek, könyvek, újságcikkek, versek. levelek és egyéb szövegek voltak nála. Alaposan felkészült minden órára, égett benne a vágy, hogy tudását tanítványainak továbbadja.

Hagyománykutató szakkörünket az 1960/61-es tanévben vezette, most éppen 60 éve, melynek első percétől kezdve nagy nyilvánosságot adott a sajtóban, valamint levelezésében az Országos Petőfi Sándor Társasággal a Petőfi Irodalmi Múzeummal és az MTA Irodalomtörténeti Intézetével. 1960-ban *Dienes András országos hírű Petőfi-kutató hatására vett nagy lendületet Irányi István Petőfi-kutató tevékenysége ebben az időben, ez életének hátralévő 50 évét döntően meghatározta.*

A Körös-parti emlékművet nagyon akarta, mégpedig egy tanév alatt látta megvalósíthatónak.

1960. szept. 25.

Ebből az újságkivágásból látszik, hogy az alakuló ülés, amit ő ankétnak nevezett – feltett szándéka volt a Körös-parti emlékoszlop felállítása! Ezt a „dokumentumot” azért szeretném benne hagyni leírásomban, mert több helyen olvastam, mintha januárban határozták volna el az egyik ankéton az emlékoszlopállítást. Akkor kezdték konkrétan megvalósítani...De a terv élt szeptembertől!

Megvalósult álma lett az emlékoszlop, melyet 1961. július 30-án felavattunk. Már augusztus 4-én hivatalos levelet írt neki a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Intézete igazgatóhelyettese, Klaniczay Tibor:

„Irányi István tanár, szakfelügyelő, Mezőberény, Békés megye

Július 30-án Mezőberényben. a Körös partján az Ön kezdeményezésére – a vezetése alatt álló fiatalok segítségével – szép ünnepség keretében leplezték le Petőfi új és impozáns emlékművét. Önzetlen és eredményes munkájáért, a mezőberényi Petőfi-kultusz felélesztéséért fogadja, és munkatársai számára tolmácsolja az Irodalomtörténeti Társaság hálás köszönetét. (Klaniczay Tibor igazgatóhelyettes)”.

Irányi István a tanárok tanítója

Tanári munkája szakmai elismerése volt, hogy az 1950-as évek elején **általános iskolai békési járási, majd Békés megyei vezető szakfelügyelő lett.** Én őt ekkor a „*tanárok tanítója*” szerepben ismertem meg. Pályakezdő tanárként 1969 és 1975 között itt tanítottam a volt 2-es számú iskolában. Ő már a helyi gimnázium tanára volt. A 70-es években nagy változások történtek a közoktatásban (*tananyagcsökkentés, munkafüzetek megjelenése, kipróbálása, munkaközösségek magalakulása*). A központi program megvalósulása nagyban függött a szakfelügyelők által vezetett tanári közösségek munkájától. Nagyon precíz és alaposan dokumentált munkát végzett ebben a feladatkörében is. Maga köré gyűjtötte az írógéppel írni tudó, jól fogalmazó kollegákat. Így minden beszámoló jól olvashatóan gyűlt össze tarsolyában, megmaradhatott az utókor számára is. Óralátogatásai élményszámba mentek! Nagyon sokat lehetett tanulni tőle. Önzetlenül adta át a tanításról szerzett tapasztalatait.

Mindezt a munkát csak **biztos családi háttérrel** tudta elvégezni.

Felesége, Pogány Ibolya, szintén jól ismert tanárnő volt – biológia-földrajz szakos itt Mezőberényben. Lányuk, Irányi Anikó velünk egyidős, nyolcadikos korunkban, noha ő az 1-es számú iskolába járt, ő is részt vett egy-egy szakköri programon. Több közös fényképen rajta van. Van egy későbbi – számomra – különösen értékes fényképe, amelyen 1992-ben édesapjával csomagolják, készítik a frissen fóliázott nagyméretű tablók Mezőberénybe juttatását.

További feladatok

„Sokat gondolkozom azon, hogy ezt a munkát valakinek tovább kell vinnie. Én bírom az ifjúságban, és bírom a városban is, hogy megtalálják azokat a személyeket, akik szeretettel vinnék tovább ezt a munkát...Én magamnál semmi olyan emléket nem fogok tartani, amit vásároltam vagy kaptam, az mind ide fog kerülni a városhoz! Csak megfelelő helyen kellene ... az érdeklődők elé tárni.” – mondta dr. Irányi István 2001-ben a már említett interjúban.

Ez az üzenet már igazán a nálunk jóval fiatalabbaknak szól, de mi most *nem hagyhatjuk feledésben.* Biztató híreket hallok arról, hogy bővítik a mezőberényi helytörténeti múzeumot. *Csak remélni tudom,* hogy ebben helyet kapnak azok az anyagok is, amelyeket nagy szorgalommal egykori tanárunk gyűjtött, készített. A 12 nagyméretű tabló, melyen Petőfi Sándor rokoni kapcsolatait és mezőberényi élményeit, irodalmi alkotásait mutatta be, jelenleg is nagyon szép állapotban vannak. Mivel más tablók készítése óta 60 év telt el, bizonyára megkoptak, szinte tönkrementek. Ugyanez vonatkozik az egyéb papíralapú dokumentumokra. Ezeket digitalizálni kellene, amely munka – ha jól tudom, elkezdődött. *Azt is remélem,* hogy az egyelőre csak a facebook útján egy szűk zártkörű csoportban látható dokumentáció is ide kerül Mezőberénybe, méltó helyére.

Ez volt kedves tanárunk vágya is!

Ezek eredeti példányát átadták a leszármazottak a gyulai levéltárnak, ott kutathatók.

Dr. Irányi István tanár úr mindent megtett azért, hogy Petőfi emlékezete Mezőberényben tovább éljen. *Most az a legfontosabb, hogy az emlékeket ébren tartsuk, s tudásunkat tovább adjuk. Így lesz majd az emlékhelyeknek – az emléktáblának és az emlékoszlopnak - jövője is.*

Itt a rövidebb változatban nem írok Dr. Irányi István tanár úr közösségi tevékenységeiről, azokról a *tanfolyamokról,* amelyeket azért végzett el, hogy önként vállalt tevékenységeit is kiválóan el tudja végezni.

Ugyanezt gondolom szépírói tevékenységéről, hiszen azok a művek szerepelnek a hosszabb változatban és a szakirodalmi részben.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Még elég sok személyes ismerőse van ugyan Mezőberényben dr. Irányi Istvánnak, de ezek az ismerősök sem lesznek örökéletűek.

Sok tanítványa él még, vannak munkatársai, de a legidősebb polgárok között.

Az elmúlt időszakban volt néhány találkozónk, az emléktábla avató ünnepségen, egy múzeumi rendezvényen, több közös koszorúzási összejövetelen; a volt Hagyománykutató Szakkörösök baráti összejövetelén. Érdeemes megnézni az ezeken a programokon készült fényképeket, milyen kedves arckifejezéssel, mindig mosolyogva emlékeznek „Pista bácsira”, ahogy így egymás között emlegetik őt jelenlegi követői.

Elhangzott egy öt méltató rövid beszédben a következő mondat:

„Olyan emberre emlékezünk, akinek hálásak lehetünk azért, amit Mezőberényért tett, aki valami újat adott, gazdagította a várost...” (Siklósi István)

Igyekeztem javaslatlételemben ezekre a dolgokra koncentrálni.

Mik ezek az örök érvényű tettek?

A Petőfi kutatások, amiket mindig alaposan dokumentált. Addig nem írt le egyetlen mondatot sem, amit ne tudott volna dokumentálni! Céltudatosan dolgozott. Arra törekedett, hogy Mezőberény rákerüljön a Petőfi emlékhelyek országos térképére. Igazán elismert hely lettünk, köszönhetően az ő kutatásainak.

A tanulók bevonása a közösségi munkába! Ezt annyira komolyan vette, ő maga pedig annyira szerény volt, hogy az 1961. június 30-án felavatott emlékoszlopon a következő szöveg áll:

„Állította a Mezőberényi Hagyománykutató Kör Ifjúsága”

Véleményem szerint megbecsülésünk zálogaként jelezni kellene az emlékoszlopon, hogy Dr. Irányi István tanár álmolta meg, küzdötte ki, hogy megvalósuljon.

Példaadó munkát végzett ennek a megtervezésében, kivitelezésében; az átadó ünnepség nagyon színvonalas megrendezésében. Az egész napos nyári eső ellenére országos hírű rendezvény volt a mezőberényiek tömeges részvételével.

Már augusztus 4-én hivatalos levelet írt neki a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Intézete igazgatóhelyettese, Klaniczay Tibor:

„Irányi István tanár, szakfelügyelő, Mezőberény, Békés megye

Július 30-án Mezőberényben. a Körös partján az Ön kezdeményezésére – a vezetése alatt álló fiatalok segítségével – szép ünnepség keretében leplezték le Petőfi új és impozáns emlékművét. Önzetlen és eredményes munkájáért, a mezőberényi Petőfi-kultusz felélesztéséért fogadja, és munkatársai számára tolmácsolja az Irodalomtörténeti Társaság hálás köszönetét. (Klaniczay Tibor igazgatóhelyettes)”.

Érdeme dr. Irányi Istvánnak, hogy nagyon *felkészült tanár* volt, szívesen vállalt *hosszú távra is közösségi tevékenységeket*. Szakfelügyelői munkája több szinten is, tanácstagi munkája 4 cikluson keresztül.

Akiket magyarból tanított, Petőfi Sándor költészetének szeretetét egy életre beléjük oltotta. Pályakezdő tanár koromban már szakfelügyelőként találkozhattam vele. Magamban elneveztem őt a *tanárok tanítójának*. Hosszan tudnék visszaemlékezni arra, mennyi mindent tanulhattam tőle! Elsősorban azt, hogy *tisztelnünk kell a tanulót!* Minden mondatával tanított. Szakfelügyelő korában gondosan válogatta össze azokat a munkaközösségeket, akikre számított munkája minél eredményesebb elvégzéséhez. Az első szempontja az volt, hogy legyenek a tanárnak jól megfogalmazott saját gondolatai, de rögtön ez után következett, hogy tudjon a kiválasztott tanár géppel írni. Akkor az volt a kor modern technikája. Így minden leírt mondat olvashatóan megmaradt az ő megőrzésében az utókor számára!

Nagy megbecsülésemet váltotta ki – utólag - az a tette, hogy 1996-ban, 79 éves korában számítógépet vásárolt a hozzá tartozó kiegészítőkkel együtt, és unokája segítségével megtanulta azt kezelni. Innentől sorra készültek el, kis példányszámban saját művei.

A kötelező munkái mellett szívósan végezte *kutatói tevékenységét*, neki köszönheti Mezőberény például az *Országos Petőfi Sándor Társaságban* való jeles szerepléseit a kezdetektől fogva. Városunk három országos találkozót és konferenciát is szervezett (1984-ben, 2000-ben a Mezőberényiek Világtalálkozóján, majd 2013-ban).

Dr. Irányi István többször vállalt mezőberényi kiadványokban hosszú kultúrtörténeti áttekintéseket. Írásaiban közreadta saját kutatómunkájának eredményeit is, így gondoskodva azok széleskörű megismertetéséről (l. szakirodalomjegyzék!). Fontos lenne a mai fiatalságnak is megismernie ezeket! Mivel Mezőberényben van Petőfi Sándorról elnevezett középiskola, amely alapító tantestületének tanára volt dr. Irányi István, van remény arra, hogy ők – a mindig újak és még újabbak – tovább éltetik iskolájuk egykori jeles tanárának emlékét. Ehhez nagyban hozzájárulhat az Értéktárunkba való bekerülése.

Elismerései, kitüntetései:

Tanári munkája legnagyobb elismerése az volt, hogy egészen fiatalon (1950-ben) Békési *járási szakfelügyelő* lett, majd *Békés megyei vezető szakfelügyelő*.

Békési Járási Tanács Oktatási Osztályán 1952-ben *oktatási előadó*, 1953-ban *oktatási vezető előadó* lett.

A tanácsok 10 éves fennállásának alkalmából, *10 éves eredményes tanácstagi munkájáért elismerő oklevelet* kapott (Békéscsaba, 1960. aug. 20).

1953. jún. 17-én Békésen keltezett *oklevelet* vehetett át "*mind az iskolai, mind a társadalmi munkája jutalmául*".

1955-ben szakfelügyelői munkáját oklevéllel ismerték el.

1956-ban Budapesten megkapta az OKTATÁSÜGY KIVÁLÓ DOLGOZÓJA kitüntetést.

A budapesti Központi Pedagógus Továbbképző Intézettől a "*szorgalmas, gondos és alapos munka eredményéért*" egyszer *jutalmat*, két alkalommal pedig *pályadíjat* kapott.

1972-ben a *TIT Országos Elnöksége*, 1977-ben pedig a *TIT Békés Megyei Elnöksége* a tudományos ismeretek terjesztésében végzett eredményes, és áldozatkész munkásságáért *oklevéllel* jutalmazta.

2001. okt. 23-án "*Mezőberényért*" kitüntetést vehetett át

2002. szept. 27-én az Országos Petőfi Sándor Társaság Elnöksége *kitüntető oklevelet* adományozott számára a Petőfi-kutatásban és a kultusz ápolásában több évtizeden keresztül végzett kimagasló munkássága elismeréseként."

Könyvei, publikációi:

A mezőberényi időszakában megjelent írásai (Csak a nyilvánosan is ismert, hozzáférhető művek!
PETŐFI ZOLTÁN (Kiadó: Szarvas Község Tanácsa VB. 1964.)

1723 – 1973 MEZŐBERÉNY TÖRTÉNETE

1. kötet VII. fejezet: AZ I. VILÁGHÁBORÚ, A KÉT FORRADALOM IDŐSZAKA 1914-1918

2. kötet I. fejezet: A MEZŐBERÉNYI RÉGI GIMNÁZIUM TÖRTÉNETE (1802-1834)

2. kötet II. fejezet: PETŐFI MEZŐBERÉNYBEN. EGYKORÚ ADATOK
ÉS A SZÁJHAGYOMÁNY TÜKRÉBEN

2. kötet III. fejezet: ORLAI PETRICS SOMA ÉS MEZŐBERÉNY

KALLÓDÓ ÉS MEGSEMMISÜLT PETŐFI-EMLÉKEK NYOMÁBAN
(Berényi Kalendárium, 1988. 38-49.1.)

EGY REFORMKORI NAPLÓ TÖRTÉNETÉRŐL
(Berényi Kalendárium, 1990. 33-39.1.)

Balatonfüreden megjelent könyvei:

PETŐFI ISTVÁN (1997)

VIRRASZTÓ GONDVISELÉS (1997,)

A HELYES KIEJTÉS, SZÉP MAGYAR BESZÉD ÚTJAIN (2000)

PETŐFI VADAMECUM, I- II (2002)

A PALUGYAI CSALÁD (2004)

GÁRDONYI GÉZA ERKÖLCSVILÁGA (2004)

PETŐFI NYOMÁBAN (2005)

KÜZDELMES ESZTENDŐK - EGY JELES OTTHON SZÉP ÉS FÁJÓ EMLÉKEI (2006)

IRODALMI EMLÉKEMBŐL (2007)

SIMON LAJOS A SZERELMES KÖLTŐ (2007)

PETŐFI RAJONGÓK (2009)

NÉMELY NYAVALYÁK ELLEN VALÓ HASZNOS ORVOSSÁGOK - BONYHAI BENJAMIN
(2009).

Tisztelettel kérem a Települési Értéktár Mezőberényben Bizottság támogató elfogadását dr. Irányi István példás személyét illetően.

2021. március 15.

Bagi Ádámné (Erdei Margit)

7. A NEMZETI ÉRTÉKKEL KAPCSOLATOS INFORMÁCIÓT MEGJELENÍTŐ FORRÁSOK LISTÁJA:

- I. Orlay Petrics Soma Kulturális Központ Könyvtára Helyismereti adatbázis 441.**
Adatlap típusa: Személy **Irányi István**
Dr. Irányi István (Budapest, 1918.04.15. - 2010.10.15.) *tanár, Petőfi-kutató*
- II. Munkássága méltó alapja az elismerő kitüntetésnek.**
In: Mezőberényi Hírmondó, 2001. nov., p. 1.
- III. Sári Jánosné Irányi Anikó: Dr. Irányi István (1918-2010) középiskolai tanár, szakfelügyelő, Petőfi-kutató, író életrajzi adatai és munkássága**
- IV. 1723 – 1973 MEZŐBERÉNY TÖRTÉNETE**
1. kötet VII. fejezet: AZ I. VILÁGHÁBORÚ, A KÉT FORRADALOM IDŐSZAKA 1914-1919.
2. kötet I. fejezet: A MEZŐBERÉNYI RÉGI GIMNÁZIUM TÖRTÉNETE (1802-1834)
2. kötet II. fejezet: PETŐFI MEZŐBERÉNYBEN. EGYKORÚ ADATOK ÉS A SZÁJHAGYOMÁNY TÜKRÉBEN
2. kötet III. fejezet: ORLAI PETRICS SOMA ÉS MEZŐBERÉNY
- V. KALLÓDÓ ÉS MEGSEMMISÜLT PETŐFI-EMLÉKEK NYOMÁBAN** (Berényi Kalendárium, 1988. 38-49.1.)
- VI. EGY REFORMKORI NAPLÓ TÖRTÉNETÉRŐL** (Berényi Kalendárium, 1990. 33-39.1.)
- VII. Rózsavölgyi Valéria (szerkesztette): EMLÉKEINK: 1960-2019.** A Hagyománykutató kör emlékkönyve

Szépirodalmi munkássága szerepel a Javaslatlétételben!

8. TÁMOGATÓ NYILATKOZATOK, levelek

dr. Irányi István

Települési Értéktár Mezőberényben történő bekerüléséhez

Mezőberény Város Önkormányzata

Települési Értéktár Bizottság

Tisztelt Bizottság!

Mellékelem az alábbi három támogató nyilatkozatot.

1.

III.-2/1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez: Nagy Ferenc sk.

2.

III.-2/2. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez: Kisari Miklósné sk. (Chovanyecz Magdolna)

3.

III.-2/3. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez: Fábián Ferencné sk. (Rózsavölgyi Valéria)

2021. március 15.

Bagi Ádámné (Erdei Margit)

Mezőberény Város Önkormányzata

Települési Értéktár Bizottság

Bagi Ádámné (Erdei Margit) javaslatát, azaz dr. Irányi Istvánnak és munkásságának a Mezőberényi Települési Értéktárba való felvételét támogatom.

Támogató nyilatkozatomat a következőkben indoklom.

Bagi Ádámné dr. Irányi István tanítványa, szakkörének tevékeny tagja volt. Kutatói tevékenységét, tanári munkáját, a tanítványokhoz fűződő viszonyát közvetlenül ismerte. Kapcsolatuk erősödött dr. Irányi István megyei vezető szakfelügyelővé való kinevezésével, mivel így vált a „tanárok tanítójává”.

A javaslat a személyes kapcsolaton alapuló tényeken túl tárgyilagos rendszerezettséggel mutatja be dr. Irányi István munkásságát és tárja fel egész életművét.

A tanár, a hagyománykutató helytörténész publikációival forrást teremtett érdeklődők, kutatók számára. Az 1973-ban megjelent Mezőberény története c. monográfia (szerk. dr. Szabó Ferenc) művelődéstörténeti fejezeteinek egyik szerzőjeként járult hozzá a kötet sikeréhez és az akkori szakmai elismertséghez.

Támogató javaslatomat megismételve, tisztelettel:

Nagy Ferenc s.k.

Mezőberény Város Önkormányzata

Települési Értéktár Bizottság

Dr. Irányi István munkásságának felvételét támogatom a mezőberényi Települési értéktárba.

A mezőberényiek által ismert és nagyrabecsült tanár, Petőfi-kutató méltatása már többször megtörtént. Csak két alkalmat emelnék ki: 2001. október 23-án megkapta a „Mezőberényért” kitüntetést és akkor részletesen ismertették a megjelentekkel tartalmas életútját. Legutóbb 2020. október 15-én, halálának 10. évfordulóján szembesülhettünk életének kiemelkedő eseményeivel, amikor a Petőfi utcai iskola bejárati folyosóján helyet kapott az emléktáblája.

Ha Mezőberény neve az irodalomkedvelők körében ismert, az elsősorban az ő érdeme. Írásai, publicisztikái, könyvei alapján tudta meg a nagyközönség, hogy Petőfi rövid élete során többször megfordult Mezőberényben, innen indult a Körösön át Bem seregéhez. A mezőberényi emlékmű az egyetlen, amely erre emlékezteti az utókort. Kutatásai és írásai alapján képet kapunk a 19. század elején a településen létesített gimnáziumról, Orlai Petricsről és családjáról, a költő itt írt verseiről és a csatatérre történő indulás körülményeiről.

1960-ban megalakította a Hagyománykutató kört. Azt hiszem, hogy mi, a 2. sz. Általános Iskola nyolcadikosai az elsők között voltunk, akikkel a hetente ismétlődő foglalkozásokon (ankéton) megosztotta kutatási eredményeit. Vele együtt dolgoztunk a Körös-parti emlékmű avatási előkészületein.

A Petőfi emlékmű avatását 1961. július 30-án egy évi megfeszített munka után ő vezényelte le. Ez az esemény kiváltotta az Országos Petőfi Társaság, a Petőfi Irodalmi Múzeum és a MTA Irodalomtörténeti Intézet munkatársainak az elismerését is. Dr. Irányi István ezzel koronázta meg azt a tudományos munkát, amelyet Petőfi Sándor életének kutatására szentelt.

Szakfelügyelői és egyéb munkája nem akadályozta a kutatásaiban, elért eredményeit szívesen megosztotta kollégáival, valamint az előbb említett Hagyománykutató kör lelkes tagjaival. Tanítványait folyamatos tanulásra buzdította, de ebben jó példával járt előttünk, mindig tanult. Élete során számos elismerést, kitüntetést kapott. Nagy munkájának utólagos elismerése lesz, amennyiben életműve bekerülhet a települési Értéktárba.

Támogatom és javaslom a bekerülését.

Mezőberény, 2021. március 11.

Kisari Miklósné (Chovanyecz Magdolna)

az 1960-61-es tanévben megalakult Hagyománykutató kör elnöke

Mezőberény Város Önkormányzata

Települési Értéktár Bizottság

*"Hazát, hitet nem cserél az ember, amiként arcot sem.
Mindhármat őseink hagyták ránk, s a hűség kötelez."
Sinkovits Imre: Útravaló*

Egykori Hagyománykutató körös csoporttársunk, Fábián Ferencné Rózsavölgyi Valéria,

2019 májusában önként vállalt feladatként megszerkesztett a résztvevők írásait összegyűjtve egy emlékkönyvet, amelyet dr. Irányi István tanárunk megbecsülését kifejezve állított össze. A könyvben szép idézetek, több fénykép és vers is szerepel, 72 oldalon.

Mivel ő maga is írt több rövid visszaemlékezést, jó szívvel ajánlott fel ezekből pár sort, melyet az Értéktárbizottság Mezőberényben szíves figyelmébe ajánlunk támogató levélként:

Gyula, 2019. május

„Tisztelt Tanár Úr! kedves Pista bácsi!

Sajnos, csak az éterbe küldhetem magasztaló szavaimat, de remélem, eljut Önhöz! Egy 14-15 éves gyermek – jómagam – fel sem fogta akkoriban, hogy mi mindent kapott Öntől. Tanár bácsi belénk plántálta a haza szeretetét, az emberek, s szűkebb hazánk, Mezőberény iránti szeretet csíráját. Kizárólag rajtunk múlt, hogy életünk során ezt „felneveljük”. Mindezt csak felnőttfejjel értettem meg.

Nagy büszkeség számomra, hogy gyermekként részese lehettem egy ilyen komoly feladatnak, mint a múlt kutatása és értékelése. Akkor még nem igazán tudtam megítélni, hogy mit is takar az emlékek felkutatása, de lelkem mélyén éreztem, hogy ez valami fontos dolog. Hittem, hogy ez nem mindenkinek adatik meg. komolyan vettem, s büszke voltam az akkori önmagamra. Mára azt hiszem, megértettem: mintát kaptam egy tartalmasabb életre. Ma, 72 évesen úgy érzem, hogy ezek is mintát adtak jellemem kialakulásához, a múlt tiszteltéhez, az emberek iránti szeretetemhez. Úgy hiszem, hogy mindenki gyermekkori életének van egy meghatározó tanára, aki irányítja a nagybetűs élet és a tisztesség felé. Nekem ön volt az, kedves Pista bácsi!

Köszönet Önnek mindezért a sok szépért, ami lerakódott a lelkemben, s színesebbé tette életemet.

Fábián Ferencné
Rózsavölgyi Valéria

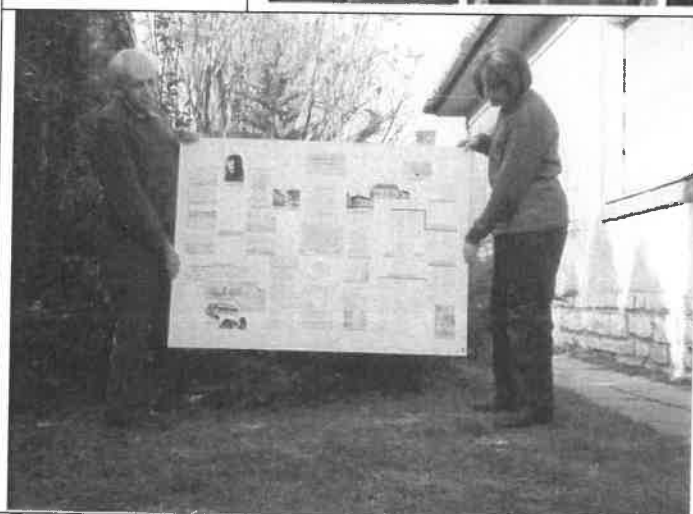
Ui.: Most, hogy már nagymama vagyok, immár négyszeresen, az sem mellékes számomra, hogy példát mutassak, és nyomot hagyjak unokáim életében.”

9. FÉNYKÉPEK*

*A fényképeket (kivétel az emlékoszlop fényképe!) – Sáli Jánosné Irányi Anikó engedélyével másolta és tablóvá szerkesztette a facebook Mezőberény anno csoportban történő megjelenésre Tóth László Csaba. Nekik köszönhetően ismerhettük meg ezeket - és még sok más fényképet és iratot - dr. Irányi István hagyatékából. (Bagi Ádámné sk.)

Az emlékoszlop
2021. március 15-én
(Fotó: Mertz Judit 11:55)

Dr. Irányi István és Irányi Anikó csomagolják a Mezőberénybe szállítandó tablókat Balatonfüreden.

A Hagymánykutató kör.

1. sor: Rózsavölgyi Valéria, Erdei Margit, Taró Zsuzsanna, Chovanyecz Magdolna, Eiler Márta, Nádas Mária, Szőke Margit
2. sor: Schäffer József, Balta Judit, Tóth Ilona, Balogh Irma, Kéki Erzsébet, Visontai Dóra, Bezdán Zsuzsa, Kátai Gyula

